

Sygn. akt I PK 190/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. B.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w Ł.

o odszkodowanie za niezgodne z prawem rozwiązanie stosunku pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 listopada 2018 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 28 marca 2017 r., sygn. akt IV Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

E. B. (powódka) wniosła przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddział Regionalny w Ł. (pozwany) pozew o zasądzenie kwoty

15.720.00 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie stosunku pracy.

Wyrokiem z 15 listopada 2016 r., IV P (...) Sąd Rejonowy w Z. oddalił powództwo i obciążył powódkę kosztami postępowania. Sąd Rejonowy ustalił, że 22 stycznia 2016 r. powódka otrzymała od pracodawcy zawiadomienie, że na podstawie art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 50 ze zm., dalej jako ustawa zmieniająca) w związku z § 5 ust. 4a Statutu Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 11 stycznia 2016 r. (Statut) jej stosunek pracy zawarty na podstawie umowy o pracę zostaje przekształcony w stosunek pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. Pismem z 8 czerwca 2016 r. powódka została odwołana ze stanowiska kierownika Placówki Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ł. W odwołaniu stwierdzono, że jest ono równoznaczne z wypowiedzeniem umowy o pracę z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia. Pozwany przedstawił powódce propozycję dalszego zatrudnienia po upływie okresu wypowiedzenia na stanowisku specjalisty. Powódka odmówiła przyjęcia zaproponowanych warunków pracy. Orzekając w tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd pierwszej instancji uznał za niesporne, że na mocy ustawy zmieniającej doszło do przekształcenia stosunku pracy powódki z umowy o pracę w stosunek pracy z powołania. Dlatego pozwany miał pełną swobodę w zakresie odwołania powódki ze stanowiska kierownika placówki terenowej.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Rejonowego wniosła powódka, zaskarżając go w całości.

Wyrokiem z 28 marca 2017 r., IV PA (...) Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację powódki i obciążył ją kosztami postępowania. Sąd Okręgowy stwierdził, że ustawa zmieniająca wprowadziła istotne zmiany w zakresie sytuacji prawnej pracowników zatrudnionych w KRUS na podstawie umowy o pracę na stanowiskach kierowniczych takich jak zajmowane przez powódkę. Zmianie uległ art. 60 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm., dalej jako ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników). Zgodnie z jego nowym brzmieniem Prezes Kasy powołuje i

odwołuje kierowników komórek organizacyjnych i ich zastępców w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych oraz dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców, kierowników placówek terenowych i ich zastępców, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę. W ocenie Sądu Okręgowego analiza art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu rolników jednoznacznie świadczy o tym, że czynności decyzyjne zastrzeżone w tym przepisie dla Prezesa KRUS obejmują trzy grupy podmiotów: 1) kierowników komórek organizacyjnych i ich zastępców w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych; 2) dyrektorów oddziałów i ich zastępców, kierowników placówek terenowych i ich zastępców; 3) pozostałych pracowników. Powyższy podział koreluje ze strukturą organizacyjną KRUS. Sąd Okręgowy zauważył, że w dniu wejścia w życie nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu rolników powódka była kierownikiem placówki terenowej. Oznaczało to, że łączący ją z pozwanym umowny stosunek pracy został z mocy prawa przekształcony w stosunek pracy na podstawie powołania. Okoliczność ta rzutowała na bezzasadność apelacji.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez zasądzenie odszkodowania zgodnie z żądaniem zawartym w pozwie oraz o zasądzenie kosztów procesu za wszystkie instancje, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania. Powódka zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego: 1) art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu rolników w brzmieniu nadanym art. 1 pkt 3 lit. a nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu rolników, przez nadanie mu brzmienia, którego nie posiada, co w związku z art. 9 ust. 2 tej ustawy doprowadziło do uznania, że stosunek pracy powódki, powstały na podstawie umowy o pracę został przekształcony w stosunek pracy na podstawie powołania, i w związku z tym do zaistniałego stanu faktycznego znajdują zastosowanie przepisy regulujące stosunek pracy, zawarty na podstawie umowy, a w konsekwencji do wydania wadliwego wyroku; 2) art. 39 k.p. w związku z art. 45 k.p. przez ich niezastosowanie i niezasądzenie odszkodowania zgodnie z żądaniem powódki za naruszenie przez pracodawcę przepisów o wypowiedzeniu umów o pracę pracowników, którym brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia

wieku emerytalnego; 3) art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 k.p. przez ich niezastosowanie i niezasądzenie odszkodowania zgodnie z żądaniem powódki w związku z naruszeniem przez pracodawcę przepisów o wypowiedzeniu umów o pracę przez uchybienie obowiązowi podania w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy przyczyn wypowiedzenia. W przypadku nieuwzględnienia powyższych zarzutów przez Sąd Najwyższy powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1) art. 72 § 2 i 3 k.p., co skutkowało wydaniem orzeczenia, iż w stosunku do powódki nie doszło do rozwiązania stosunku pracy z naruszeniem prawa; 2) art. 72 § 2 w związku z § 3 k.p. przez dokonanie błędnej wykładni tego przepisu, co doprowadziło do uznania, że praca zaproponowana powódce odpowiadała wskazanemu w tym przepisie pojęciu „pracy odpowiedniej ze względu na kwalifikacje zawodowe”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódki pozwany wniosł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powódki jest zasadna, przy czym do jej uwzględnienia i uchylenia zaskarżonego wyroku wystarczające okazało się rozpoznanie zarzutu naruszenia art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięto już kwestię wykładni art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz jego zmiany dokonanej przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy zmieniającej. W wyrokach z dnia 7 marca 2018 r., I PK 361/16 (OSNP 2018 nr 10, poz. 136), z 15 maja 2018 r., I PK 68/17 (niepublikowany) oraz z 4 października 2018 r., III PK 93/17 (niepublikowany), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że stosunek pracy kierowników placówek terenowych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie ulegał przekształceniu w stosunek pracy na podstawie powołania z mocy art. 9 ust. 2 pkt 1 zmieniającej.

Sąd Najwyższy w powołanych wyżej orzeczeniach uwzględnił, że zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy zmieniającej stosunki pracy pracowników zatrudnionych w dniu wejścia w życie tej ustawy na stanowiskach, o których mowa w art. 59 ust. 4 i art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą - stały się stosunkami pracy na podstawie powołania w

rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. Artykuł 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w okresie od dnia 11 stycznia 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. stanowił z kolei, że Prezes Kasy powołuje i odwołuje kierowników komórek organizacyjnych w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 1-3, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy wymagają zatrudnienia na podstawie powołania. Jednocześnie na podstawie art. 1 pkt 3 lit. b ustawy zmieniającej do art. 60 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników został dodany ust. 4, w myśl którego powołanie na stanowiska, o których mowa w ust. 1 oraz art. 59 ust. 4, jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. W ten sposób stabilne zatrudnienie na podstawie umowy o pracę zostało - z mocy prawa i ze skutkiem natychmiastowym - przekształcone w jednostkach określonych w art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w nietrwałą formę zatrudnienia na podstawie powołania.

Sąd Najwyższy przyjął również pogląd, zgodnie z którym zmiana podstawy zatrudnienia na stanowiskach wymienionych w art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej nie była uzasadniona jakąkolwiek reformą administracji publicznej, która mogłaby usprawiedliwiać zastosowanie tego typu środków. Za zmianą tą nie przemawiają także jakiegokolwiek względy społeczne. Jedynym uzasadnieniem tych zmian, jak wskazano w motywach nowelizacji, była potrzeba „uelastycznienia powoływania i odwoływania” osób na stanowiskach objętych działaniem ustawy. W ten sposób ustawodawca przyznał, że jedynym jego zamierzeniem nie są reformy ustroju państwa czy ustroju organów administracji publicznej, lecz szybkie wprowadzenie zmian kadrowych w niektórych organach (zob. P. Litwiniuk, M. Wiącek: Przekształcenie podstawy prawnej zatrudniania dyrektorów w państwowych agencjach rolnych w świetle wybranych zasad konstytucyjnych, Białystok, Tom XIV, s. 315-326). Tego samego dnia co ustawa zmieniająca, weszło w życie zarządzenie nr 1 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Wprowadzona na jego mocy zmiana w zarządzeniu nr 14 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2001 r. w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

polegała na dodaniu do § 5 ust. 4 kolejnych jednostek redakcyjnych (ust. 4a i 4b), w myśl których Prezes Kasy powołuje i odwołuje dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców oraz kierowników placówek terenowych i ich zastępców (ust. 4a). Powołanie na stanowiska, o których mowa w ust. 4a, jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (ust. 4b).

Nie został natomiast zmieniony § 5 ust. 1, zgodnie z którym oddziały regionalne wraz z podlegającymi im placówkami terenowymi są jednostkami organizacyjnymi Kasy służącymi do bezpośredniej realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników oraz innych zadań powierzonych Kasie na podstawie odrębnych przepisów. Strukturę organizacyjną oddziału regionalnego oraz podległych mu placówek terenowych określa Prezes KRUS w regulaminie organizacyjnym oddziału (§ 4 ust. 5 i 6). Jak wynikało z tych regulacji, w strukturze organizacyjnej pozwanej „jednostki organizacyjne” nie są tożsame z „komórkami organizacyjnymi”, a statut zaliczał placówkę terenową do jednostek organizacyjnych, nie zaś do komórek organizacyjnych. Oznacza to, że art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą, należało rozumieć w ten sposób, że do przekształcenia umownego stosunku pracy na stosunek pracy z powołania doszło tylko w odniesieniu do kierowników komórek organizacyjnych KRUS w jej różnych jednostkach organizacyjnych (centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych). Do przekształcenia tego nie doszło natomiast na stanowiskach kierowników jednostek organizacyjnych takich jak placówki terenowe.

Stanowisko to znajduje potwierdzenie w treści ustawy z dnia 21 października 2016 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2016 r., poz. 2043, dalej jako nowelizacja z dnia 21 października 2016 r.). Na jej mocy, z dniem 31 grudnia 2016 r., art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nadano brzmienie, zgodnie z którym „Prezes Kasy powołuje i odwołuje kierowników komórek organizacyjnych i ich zastępców w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych oraz dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców, kierowników placówek terenowych i ich zastępców, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy

wymagają zatrudnienia na podstawie powołania”. Dopiero powyższa zmiana art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników umożliwiła przekształcenie stosunków pracy kierowników placówek terenowych i ich zastępców na stosunki pracy z powołania. Zmiana ta potwierdza, że z wykładni literalnej art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą nie wynikało, że przepis ten odnosił się do stanowiska kierownika placówki terenowej. Inny status, zgodnie ze statutem pozwanej, posiada bowiem „komórka organizacyjna”, a inny „jednostka organizacyjna”. Gdyby art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą dotyczył pracowników zatrudnionych na stanowisku kierownika placówki terenowej, to bezprzedmiotowa byłaby zmiana art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dokonana nowelizacją z dnia 21 października 2016 r.

Z tego względu błędna jest konkluzja Sądu drugiej instancji, zgodnie z którą dotychczasowi kierownicy placówek terenowych Kasy, których wcześniej zatrudniono na podstawie umowy o pracę, z dniem 11 stycznia 2016 r. na mocy art. 9 ust. 2 pkt. 1 ustawy zmieniającej zostali zatrudnieni z mocy samej ustawy na podstawie powołania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.